

Gabriel Liiceanu nu scrie decît în momentul în care simte că, în cazul temei asupra căreia s-a aplecat, a găsit o nouă fantă interpretativă.

cronica ideilor

Sorin Lavric

el mai greu lucru în filozofie nu este să te apuci să scrii, ci să începi s-o faci numai după ce știi că ti-ai găsit un punct de vedere propriu. Fără un asemenea unghi personal din interiorul căruia să poți aborda o temă în alt fel decît au făcut-o alții, riscul de a fi prins în lanțul searbăd al rutinei retorice este uriaș. E nevoie așadar de o schimbare de perspectivă, de o răsucire în urma careia subiectul în discuție își schimbă la propriu identitatea. În acest caz, el devine altul prin simplul fapt că îl poți privi printr-o fantă interpretativă pe care nimeni pînă la tine nu a găsit-o.

Originalitatea unui gânditor ține de amprenta pe care unghiul de vedere în care s-a așezat o imprimă temei alese. E ca și cum, pus în fața trunchiului tradițional al opiniilor vehiculate de-a lungul timpului, el găsește o „pană” pe care s-o introducă în corpul acestor doctrine, despiciindu-le coerența și creînd în interiorul lor un spațiu ce nu exista pînă atunci. În acest spațiu vacant va putea apoi să pătrundă spre a-și așeza ideile proprii. Din acest motiv, noutatea pe care o aduce un gânditor se măsoară după arta cu care poate, pe un teren bătătorit pînă la satsisire de uzul tradiției, să-și creeze spațiul propriu de manevră speculativă. Cît unghi propriu are la început, atîta originalitate va obține în final.

Gabriel Liiceanu este un caz simptomatic în această privință. În fiecare din cărțile sale găsim această metodă a unghiului nou. Și indiferent că vorbește *Despre limită* (1994) *Despre minciună* (2006), *Despre ură* (2007), sau, cum se întîmplă în cartea lansată de curînd la Gaudeamus, *Despre seducție*, principala grijă a autorului este răsturnarea perspectivei. Într-un cuvînt, Gabriel Liiceanu nu scrie decît în momentul în care simte că, în cazul temei asupra căreia s-a aplecat, a găsit o nouă fantă interpretativă. Restul ține de un dozaj narativ în care rolul precumpănitor îl joacă tensiunea discursului. Scrișul lui Gabriel Liiceanu se petrece la altitudinea firelor suspendate pe piloni de înaltă tensiune. În cazul cărților sale, există un tonus mental, mai precis o intensitate concentrată pe unitatea de suprafață narativă ce îl face ușor recognoscibil. Îi poți recunoaște textele după senzația pe care ți-o dă lectura lor: o tensiune ivită dintr-o încordare a minții care nu-și îngăduie momente de relaxare prematură.

E ca atunci cînd un autor își propune ca, de la prima pînă la ultima pagină a cărții, să fie mereu prezent în ceea ce scrie, nelăsînd fraza să-i scape din mîna. Un asemenea ghidaj exercitat de o intenție auctorială focalizată cu precizie nu numai că dă textului o consistență aparte, dar mai ales reușește să ocolească buclele de umplutură ale locurilor comune. Rezultatul este un scris „impostat”, al cărui paradox este că analiza rece, strictă și uneori infinitezimală a nuanțelor se hrănește dintr-un suflu patetic suficient de puternic pentru a da naștere unor romane veritabile. Impresia pe care o lasă scrișul lui Gabriel Liiceanu este că intelectul autorului este alimentat cu un combustibil afectiv ce poate oricînd să-și găsească, drept supapă a expresiei livrești, forma estetică al literaturii autentice. Și parcă numai un scrupul secret îl împiedică să facă pasul definitiv spre tărîmul beletristicii propriu-zise. Oricum, dacă astăzi există la noi un filozof în ale cărui volume sentimentul se îmbină pînă într-atît de intim cu conceptul încît aliajul narativ rezultat lasă impresia unei frumuseți estetice indubitabile, acel autor este Gabriel Liiceanu.

Dar în ce constă răsturnarea de perspectivă pe care autorul o săvîrșește în cartea *Despre seducție*? În introducerea a trei nuanțe care fac ca tema seducției să

Fatalitatea seducției

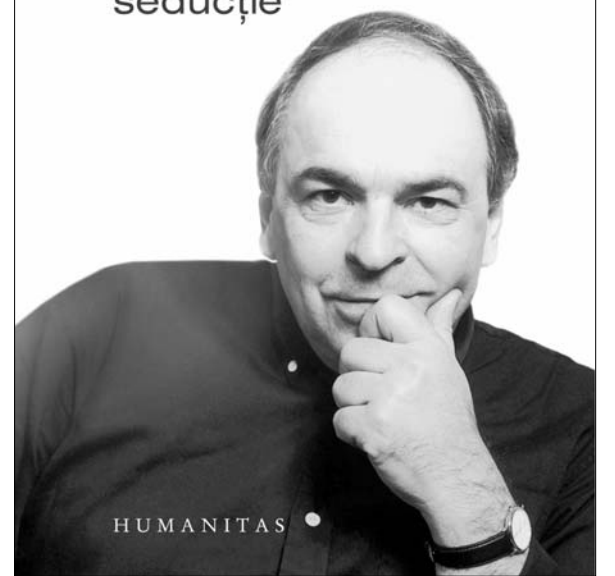
capete un cu totul alt relief. Enumerate succint, ele sunt următoarele. Mai întîi, potrivit lui Gabriel Liiceanu, semnificația curentă a seducției nu surprinde nimic din adevărata esență a fenomenului. Este o greșeală să credem că seducția nu înseamnă decît o ispitire frivolă, fatal trivială, în urma căreia cineva, îndrăgostindu-se, cade victimă unui rapt sufletesc. Pe scurt, seducția nu este nici simpla cădere în ispită, nici banala tentație erotică și nici vinovata ademenire psihologică grație căreia sufletele naive cad pradă escrocilor sentimentali. În realitate, seducția are un înțeles mult mai adînc și mult mai uman. Cum ne sugerează etimologia latină a cuvîntului, seducerea este *se-ducere*, adică „ducere la o parte”, trecerea într-un alt orizont de viață, pe scurt schimbarea regimului de existență. Cu alte cuvinte, cel care este supus seducției este dus în altă parte decît cea în care se afla înainte să-și întîlnească seducătorul. Prin urmare, seducătorul trage după el ființa pe care a sedus-o, dîndu-i posibilitatea să participe la o lume pe care, în lipsa seducătorului, nu ar fi cunoscut-o poate niciodată. Seducătorul este mesagerul unei noi lumi și în același timp fermentul care declanșează reacția sufletească a seducției. Și stă numai în puterea lui ca lumea spre care îl deschide pe cel sedus să fie una bună sau rea. Depinde așadar numai de seducător dacă seducția se petrece în folosul celui sedus sau, dimpotrivă, în dauna lui.

În al doilea rînd, dacă oamenii pot fi seduși nu este pentru că uneori se dovedesc vulnerabili la întîmplările vieții, ci fiindcă în mod constitutiv sunt predispuși la seducție. Seducția nu este așadar un accident biografic, ci condiția ontologică a progresului spiritual. Fără seducție nu ar exista evoluție, ceea ce înseamnă că seducția stă la originea formării personalității. Seducția coincide cu principiul de individuație a ființei umane. Devii o individualitate numai în măsura în care mai întîi ai fost sedus de cineva. Și atunci seducția devine un proces salutar prin care un om este tras din masa amorfă a comunității spre a fi dus într-un punct al existenței sale dincolo de care își poate singur imprima o direcție vieții. Seducția înseamnă segregare de gloată și pășirea pe o treaptă ce-ți dă posibilitatea să trăiești pe cont propriu. Oricum om care și-a construit destinul în numele unei idei, al unui ideal sau al unei pasiuni a suferit la un moment dat un proces decisiv de seducție spirituală. „Orice seducție cade pe un *teren pregătit* de așteptare și dorință. Există un *a priori al dorinței* care plutește peste lumea oamenilor, un orizont în care ne scaldăm cu toții și în virtutea căruia seducem și putem fi seduși. Nimeni nu se poate sustrage acestui orizont. Toți așteptăm ceva. Cu toții suntem orientați, printr-o dorință confuză, către zările vaste ale vieții.” (p. 16)

În al treilea rînd, dacă omul reprezintă o ființă predispusă la seducție este fiindcă structura ființei lui face posibilă o asemenea predispoziție. Stă scris în alcătuirea noastră să fim ființe apte de a fi seduse, și asta fiindcă suntem scindați lăuntric sub forma unei dualități constitutive: cuplul carne-spirit. Fiecare om este rupt într-o parte numită „carne” și o parte numită „spirit”, iar din coliziunea lor se poate isca dezastrul vieții sale sau, dimpotrivă, apoteoza ei. Așadar, din balansul mai mult sau mai puțin echilibrat între cele două părți iau naștere formele pe care le poate lua seducția umană. Cînd cumpăna înclină de partea cărnii, vom avea de-a face cu formele triviale de seducție obișnuită, cele în cursul cărora spiritul moare înabușit de patima cărnii. Cînd în schimb, balanța înclină de partea spiritului, vom

gabriel
liceanu

despre
seducție

Gabriel Liiceanu, *Despre seducție*, Humanitas, București, 2007, 258 pag.

avea de-a face cu formele culturale ale seducției umane. Carne este transfigurată și dorința ei capătă sensul sublimat al unui ideal cultural. În fond, orice formă de creație și de performanță culturală poate fi înțeleasă în termeni de seducție spirituală.

Cu o astfel de definiție a seducției și folosind totodată cuplul metodologic carne-spirit, nu ne rămîne decît să facem un periplu în istoria culturii, pentru a vedea cum anume s-a manifestat de-a lungul timpului natura scindată, fatal seducătoare, a omului. Gabriel Liiceanu distinge trei stadii istorice ale tensiunii seducătoare dintre carne și spirit. Stadiul în care spiritul înfrînge carnea (Platon, creștinismul, *amour courtois*), stadiul în care carnea și spiritul se află în echilibru (cazul lui Romeo și Julieta, apoi cazul lui Martin Heidegger și Hannah Arendt) și stadiul în care carnea învinge spiritul (*Decameronul* lui Boccaccio, piesa *Don Juan* de Molière și *Don Giovanni* al lui Mozart în interpretarea lui Kierkegaard). În fine, ca o prelungire corectoare a ultimei etape, autorul distinge un stadiu complementar, cel în care spiritul își ia revanșa asupra cărnii sub forma paideică a *Bildung*-ului cultural.

Incheierea cărții are tonul unui avertisment premonitor: într-o lume în care seducătorii autentici – cei care ispitesc în numele spiritului – dispar și locul lor este luat de cabotini capabili doar de forma seducției triviale, viitorul culturii este pus sub semnul întrebării. „Nimeni nu trăiește cu adevărat dacă nu cade sub o formă sau alta de seducție. De fapt, oamenii rămîn cel mai adesea acolo unde specia îi așază: în anonimatul vieții (în «bancul de heringi», despre care vorbea un filozof danez), acolo unde se trăiește după regula tuturor. Acolo ne instalăm cu toții din clipa în care venim pe lume și tot acolo rămînem, cei mai mulți dintre noi, pînă la sfîrșit. Cel mai adesea nimeni nu vine să ne *se-ducă*, să ne ia de mîna, să ne scoată de pe drumul mare al vieții și «să ne ducă de o parte», de acea parte în care ni se dă șansa să ne regăsim cu viața noastră trăită *ca destin*, ceea ce înseamnă: trăită pe cont propriu. Prima concluzie a acestui studiu este: vai de cei care nu au apucat niciodată să fie seduși! Iar dacă este așa, apare imediat întrebarea: Unde ne sunt seducătorii?” (p. 256) ■